

Prof. dr hab. Szczepan Figiel

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy
w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Dominiki Urbańczyk
**pt. „Uwarunkowania funkcjonowania i przetrwania przedsiębiorstw na przykładzie
województwa mazowieckiego”**

wykonanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Joanny Landmesser, prof. SGGW

Naukowe znaczenie podjętej problematyki

Problematyka uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstw i czynników determinujących ich istnienie na rynku należy do klasycznych obszarów zainteresowania ekonomistów, które ma trwały charakter ze względu na kluczowe znaczenie przedsiębiorstwa jako bytu ekonomicznego w gospodarce rynkowej. Jednocześnie zmieniające się, niekiedy raptownie, warunki, w których przychodzi działać przedsiębiorstwom sprawiają, że tego typu badania są stale bardzo potrzebne do identyfikacji źródeł odnoszonych przez nie sukcesów i porażek rynkowych, czy w skrajnych sytuacjach przyczyn ich wypadania z rynku. Dobrobyt ekonomiczny społeczeństw zależy wprost od tego ile przedsiębiorstw działa w danej gospodarce, o jakim profilu, a także jak udanie i jak długo radzących sobie na rynku. W pierwszym wypadku chodzi o konkurencyjność struktur rynkowych, w drugim o rodzajową strukturę produktu gospodarki (dochodu narodowego brutto), a w trzecim o odporność (ang. *resilience*) na pojawiające się szoki popytowe, bądź podażowe. Mając to uwadze, ważność podjętej problematyki nie wymaga szczególnego uzasadnienia. Problematyka ta jest bowiem istotna zarówno w kategoriach teoretycznych, jak i utylitarnych.

Wprawdzie na temat uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstw oraz czynników determinujących ich możliwości i czas rynkowego istnienia powstało już bardzo wiele prac, głównie w krajach o długiej, ugruntowanej historii gospodarki rynkowej, to jednak prezentowane rozstrzygnięcia podejmowanych problemów badawczych nie pozwalają na stwierdzenie, że dysponujemy w tym zakresie wiedzą kompletną, nie wymagającą ani aktualizacji, ani weryfikacji. Jest wiele konkurencyjnych i komplementarnych teorii przedsiębiorstw, ale żadna z nich nie może być uznana za wyczerpującą, co więcej ich swoista mnogość wskazuje, że poszukiwanie nowych wyjaśnień i ujęć jest nadal potrzebne i prawdopodobnie długo takim pozostanie. Można tak sądzić choćby dlatego, że modele

biznesu nieustannie ewoluują, a w ostatnim czasie tempo tej ewolucji przybrało na sile w wyniku cyfryzacji, przenikającej właściwie wszystkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Proces ten określany jako „rewolucja przemysłowa 4.0” tworzy splot nowych uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstw i nie tylko.

Nie mniej istotne, a może nawet ważniejsze jest znaczenie aplikacyjne i ewentualna przydatność wyników tego typu badań dla podmiotów podejmujących działalność gospodarczą oraz decydentów kształtujących otoczenie biznesowe, w którym owym podmiotom przchodzi funkcjonować. Od dawna wiadomo, że powstawanie nowych przedsiębiorstw i ich rozwój (ang. *business expansion*) oraz ich pozostawanie na danym rynku (ang. *business retention*) nie zależy jedynie od endogenicznych czynników związanych z samym przedsiębiorstwem, lecz – jak się wydaje – w coraz większym stopniu od czynników egzogenicznych związanych między innymi z otoczeniem makroekonomicznym, a ostatnio z bardzo dotkliwie odczuwanym oddziaływaniem sił mających charakter globalny, takich jak pandemia Covid-2019, czy wywołana rosyjską agresją wojna w Ukrainie. Spowodowane tymi zdarzeniami turbulencje w międzynarodowej wymianie handlowej okazały się już bardzo brzemiennie w skutkach dla wielu przedsiębiorstw na świecie, w tym w Polsce, a dalszego, jak można się niestety obawiać negatywnego, ciągu tych skutków nie sposób wykluczyć. Być może mamy do czynienia z czystą koincydencją, ale faktem jest, iż z tych względów podjęty w rozprawie temat dodatkowo nabiera szczególnej aktualności.

Tytuł rozprawy pozwala domniemywać, iż zamiarem jej Autorki było zbadanie uwarunkowań funkcjonowania i przetrwania przedsiębiorstw, którego ilustrację stanowi przykładowa analiza empiryczna dotycząca konkretnych realiów gospodarczych. Jest to niełatwe wyzwanie, zarówno w sensie teoretycznym jak i analitycznym, mając na uwadze oczekiwania poznawcze, które wzbudza tak sformułowany tytuł¹.

Charakterystyka oraz ocena struktury i układu treści recenzowanej rozprawy

Recenzowana rozprawa licząca łącznie 207 stron (poza stronami: tytułową, zawierającą oświadczenia Promotora oraz Autorki pracy, streszczenia po polsku i angielsku oraz spis treści) składa się ze wstępu, 6 rozdziałów, podsumowania i wniosków, a także wykazu bibliografii oraz spisów rysunków i tabel.

We wstępie, oprócz krótkich uwag wprowadzających, została omówiona struktura rozprawy, motywacja wyboru tematyki badań oraz przedstawiono cele pracy (cel główny

¹ Notabene, wydaje się, że użycie w tytule słowa „determinanty”, zamiast słowa „uwarunkowania”, sprawiłoby, iż brzmiałby on zręcznie. Oczywiście, jeśli Autorka jest w stanie podać argumenty na rzecz ważnej różnicy w znaczeniu tych słów, tę uwagę można zignorować.

i cele szczegółowe z podziałem na poznawcze i metodologiczne) oraz hipotezy badawcze. Autorka wymiennie używa określeń cel (cele) pracy i cel (cele) badań, co niepotrzebnie stwarza wrażenie, że utożsamia ona rozprawę z procesem badawczym, co nie jest właściwe, ponieważ nie można stawiać znaku równości między celem badań i celem pracy. Ten pierwszy dotyczy działań służących rozwiązaniu postawionego problemu badawczego², zaś ten drugi przekazu merytorycznego zawartego w rozprawie dotyczącego głównie stanu wiedzy związanego z danym problemem badawczym oraz uzyskanymi wynikami badań. Na usprawiedliwienie Autorki trzeba stwierdzić, że kłopoty z tego typu nieco wysublimowanym rozróżnieniem ma niejedyn adept nauki.

W rozdziale pierwszym pod tytułem *Teoretyczne aspekty zagadnień funkcjonowania i przetrwania przedsiębiorstw na rynku* przedstawiono podstawowe definicje związane z podjętą problematyką (podrozdział 1.1) oraz takie zagadnienia jak: *etapy rozwoju i „cykl życia” przedsiębiorstwa* (podrozdział 1.2), *ujęcie przedsiębiorstwa w teorii ekonomii* (podrozdział 1.3) oraz *ekologiczna teoria przedsiębiorstwa a koncepcja analizy rozkładu czasu trwania podmiotu gospodarczego* (podrozdział 1.4). Biorąc pod uwagę poziom ogólności rozważań zawartych w poszczególnych podrozdziałach zdaniem recenzenta podrozdział 1.3 powinien poprzedzać podrozdział 1.2., aczkolwiek przyjęta Autorkę kolejność nie jest uchybieniem.

W rozdziale drugim zatytułowanym *Rozwój badań czasu trwania przedsiębiorstw* przedstawiono zagadnienia pogrupowane w trzech podrozdziałach, a mianowicie: *Przetrwanie przedsiębiorstw na rynku światowym*, *Analizy czasu trwania polskich przedsiębiorstw*, *Czynniki wykorzystywane w badaniach przetrwania przedsiębiorstw*³. W podrozdziale 2.1 przedstawiono porównanie wyników badań z różnych krajów, co nie oznacza, że można mówić o trwaniu, czy „przetrwaniu” przedsiębiorstw na rynku światowym. Pojawiła się zatem niespójność tytułu z treścią tego podrozdziału. W podrozdziale 2.2 mowa jest o polskich przedsiębiorstwach, co jest tym razem spójne z tytułem podrozdziału, choćby dlatego, że przecież niektóre z nich mogą działać na rynkach międzynarodowych.

Rozdział trzeci został poświęcony omówieniu głównych metod stosowanych w badaniach przetrwania przedsiębiorstw na rynku. Jest to związane, ale dostatecznie

² Szkoda, że to, co jest ściśle biorąc podjętym problemem badawczym pozostawiono domysłowi czytelnika rozprawy, bowiem nie został on explicite wyartykułowany.

³ Chodzi raczej o czynniki brane pod uwagę w badaniach. Czynniki, zwłaszcza sprzyjające, mogą wykorzystywać podmioty podejmujące różne działania. Na przykład, naukowcy mogą wykorzystywać zainteresowanie daną problematyką oraz chęć finansowania określonych badań przez różne instytucje.

wyczerpujące przedstawienie tej kompleksowej problematyki, świadczące o jej właściwym pojmowaniu przez Autorkę rozprawy. Drobną wątpliwość budzi użycie w tytule rozdziału słowa *Metodyka* zamiast po prostu metody, bądź wybrane metody. *Metodyka* to zestaw metod zastosowanych w konkretnych badaniach, których wyniki są przedstawione w danej pracy naukowej. Można też dyskutować o trafności określenia *metody uczenia maszynowego*, jeśli uczenie maszynowe⁴, będące obecnie aktywnie rozwijanym obszarem sztucznej inteligencji, samo w sobie uznawane jest przez niektórych autorów za metodę analizy danych opartą na wykorzystaniu automatycznych modeli analitycznych⁵.

W rozdziałach czwartym i piątym odpowiednio zawarto charakterystykę przedsiębiorstw zarejestrowanych w województwie mazowieckim oraz danych wykorzystanych w analizach empirycznych. Można się zastanawiać, czy nie byłoby lepszym rozwiązaniem połączenie tych dość krótkich podrozdziałów i przedstawienie opisu badanej kohorty przedsiębiorstw na tle ich zbiorowości w całym województwie, zamiast w podrozdziale zatytułowanym *Dane źródłowe wykorzystane w badaniu*.

Rozdział szósty pod tytułem *Modele empiryczne dla przedsiębiorstw w województwie mazowieckim* to najobszerniejsza część rozprawy. Zaprezentowano w nim wyniki przeprowadzonych analiz empirycznych, koncentrując się na oszacowaniach różnych modeli wykorzystanych do realizacji celów badawczych. Rozdział ten ma kluczowe znaczenie dla oceny wartości rozprawy pod kątem umiejętności samodzielnego prowadzenia badań i uporządkowanego przedstawienia ich wyników. Generalnie Autorka wywiązała się z tego zadania co najmniej zadowalająco, aczkolwiek nie całkiem ma miejsce zachowanie spójności w tytułowaniu poszczególnych podrozdziałów z tytułem całego rozdziału. Chodzi o to, że rozdział zatytułowano w ujęciu problemowym (*Modele...*), zaś większość podrozdziałów w ujęciu czynnościowym: *oszacowanie, modelowanie, wykorzystanie, estymacja*, etc. Treść podrozdziałów to przecież głównie wyniki, a nie opis czynności. Merytorycznie biorąc, jest to wprawdzie uchybienie nieistotne, jednakże w sensie nazewniczym warto wyraźniej oddzielać kwestie dotyczące konstrukcji i zastosowania samych modeli, poruszone między innymi w rozdziale trzecim, od opisu i interpretacji uzyskanych wyników obliczeń.

Rozprawę zamyka podsumowanie i wnioski będące syntetycznym omówieniem uzyskanych wyników badań oraz odniesieniem się do postawionych hipotez badawczych

⁴ Za autora tego terminu uznawany jest Arthur Samuel, który zdefiniował go w 1959 roku (Samuel, A. L. 1959. *Some Studies in Machine Learning Using the Game of Checkers*. *IBM Journal of Research and Development* 3:3, pp. 210–229).

⁵ Na przykład: <https://viem.viennalife.pl/pl/artykuly/uczenie-maszynowe-ang-machine-learning> lub <https://thestory.is/pl/journal/czym-jest-machine-learning/>

wraz z próbą ich weryfikacji. Reasumując, należy stwierdzić, że struktura i układ treści recenzowanej rozprawy są logicznie poprawne. Autorka w przejrzysty sposób wydzieliła zagadnienia teoretyczne, aspekty metodyczne badań oraz wyniki własnych analiz empirycznych, dokonując ich stosownej interpretacji.

Ocena teoretycznej strony rozprawy

Teoretyczny charakter mają przede wszystkim rozdziały pierwszy i drugi rozprawy, aczkolwiek także w rozdziale trzecim niektóre z poruszonych kwestii metodycznych noszą znamiona rozważań teoretycznych. Główną uwagę Autorka rozprawy koncentruje na problematyce tzw. cyklu życia przedsiębiorstwa i czynnikach determinujących możliwości jego rynkowego przetrwania oraz metodach badania tego zjawiska. Takie podejście jest jak najbardziej uzasadnione w świetle tematu rozprawy i na pierwszy rzut oka można je potraktować za w pełni wystarczające. Po wnikliwszym zapoznaniu się z wywodami Doktorantki opartymi na literaturze przedmiotu, skądinąd w dużej części dobrze dobranej, odczuwa się pewien niedosyt co od pogłębionego spojrzenia na przedsiębiorstwa jako byt ekonomiczny, a więc kombinację zasobów ludzkich, aktywów finansowych, materialnych i niematerialnych oraz informacji. Chodzi o to, że przedsiębiorstwo może przestać istnieć w sensie prawnym i finansowym, ale nadal działać w sensie ekonomicznym w innej formule prawnej, czy organizacyjnej. Przykładami takiej sytuacji są fuzje, przejęcia lub przekształcenia. Nie jest całkiem jasne, czy Autorka rozpatrując etapy rozwoju i „cykl życia” przedsiębiorstwa (s. 15-19) ma na myśli przedsiębiorstwo jako byt ekonomiczny, czy formalno-prawny. Pojawia się też pytanie o związki między cyklem życia przedsiębiorstwa, a cyklem życia produktu, którego wytwarzanie i oferowanie na rynku jest warunkiem *sine qua non* powstawania i funkcjonowania przedsiębiorstw.

W podrozdziale 1.3 *Ujęcie przedsiębiorstwa w teorii ekonomii* Autorka dość bezkrytycznie przytacza lub interpretuje poglądy prezentowane w literaturze. Wskazują na to pozostawione bez komentarza takie stwierdzenia jak: *Na uwagę zasługuje założenie o doskonałej konkurencji, która pozwala przetrwać tylko tym podmiotom, które zdolne są do osiągnięcia wysokich zysków* (s. 20-21), czy *W neoinstytucjonalizmie przedsiębiorstwa pojawiając się na rynku wpływają na zwiększenie wzrostu i rozwoju gospodarczego. Ponadto mogą nawet zastępować rynek w koordynowaniu gospodarki, a rolą przedsiębiorcy jest rozstrzygnięcie⁶, kiedy powinno to nastąpić*. Jak należy rozumieć pierwsze stwierdzenie w kontekście teorii konkurencji doskonałej i stanowiącego jej nieodłączny element koncepcji

⁶ Pisownia tak jak w tekście rozprawy – powinno być „rozstrzygnięcie”.

zerowego zysku ekonomicznego? W odniesieniu do drugiego, nacechowanego tautologią stwierdzenia, można postawić pytanie, czy zastąpienie rynku – i w ogóle czegokolwiek – innym rozwiązaniem nie oznacza, że to pierwsze (*vide* rynek) przestaje w takim wypadku istnieć?

W podrozdziale 1.4 Autorka odwołuje się do ekologicznej teorii przedsiębiorstwa w kontekście analizy rozkładu czasu trwania podmiotu gospodarczego. Jest to interesujące poszukiwanie analogii pomiędzy rywalizacją organizmów żywych o przetrwanie w przyrodzie a konkutowaniem przedsiębiorstw na rynku. Szkoda, że także w tym wypadku mamy do czynienia ze skrótami myślowymi i zbyt daleko idącymi uproszczeniami, czego przykładem jest stwierdzenie: *Ujęcie przedsiębiorstwa w ekologicznej teorii ekonomii prowadzi do koncepcji badań, polegającej na wykorzystaniu analogii pomiędzy początkiem działalności podmiotu gospodarczego, okresem jego trwania i ewentualną upadłością a etapami życia organizmu* (s. 29). Pomijając niefortunność zwrotu *ekologiczna teoria ekonomii* wątpliwości budzi pojemność znaczeniowa frazy *etapy życia organizmu*. Nie całkiem wiadomo o jakie organizmy chodzi, aczkolwiek w kolejnych zdaniach następuje nawiązanie do populacji ludzkiej. Autorce zabrakło jednakże w tym względzie konsekwencji ponieważ dalej dowiadujemy się, że chodzi o bezpośrednią analogię do badania śmiertelności i czasu trwania życia ludzi i innych organizmów (s. 30).

Omawiając w rozdziale drugim to, od czego zależy funkcjonowanie i trwanie przedsiębiorstw na rynku (podrozdział 2.3 *Czynniki wykorzystywane w badaniach przetrwania przedsiębiorstw*) Autorka pomija takie istotne zagadnienia jak koniunktura gospodarcza, czy polityka fiskalna i monetarna. Zarówno na podstawie teorii jak i wyników różnych badań empirycznych wiadomo, że powstawanie i trwanie przedsiębiorstw jest pochodną koniunktury stymulowanej, bądź destymulowanej narzędziami polityk makroekonomicznych. W sumie warstwa teoretyczna nie jest najmocniejszą stroną recenzowanej rozprawy, nie mniej jednak, przeprowadzone przez jej Autorkę rozważania o charakterze teoretycznym można uznać za w pełni wystarczające, mając na uwadze podjęty temat i cele rozprawy.

Ocena metodycznej i analitycznej strony rozprawy

Podstawowe metodyczne aspekty rozprawy zostały omówione w jej wstępie, ale szereg metodycznie interesujących rozwiązań analitycznych, w tym zastosowanych w przeprowadzonych przez Doktorantkę badaniach, zostało opisanych także w innych rozdziałach. Strona metodyczna rozprawy wzbudza pewne, w części dyskusyjne uwagi, które zdaniem recenzenta warto podnieść. Dotyczą one przede wszystkim, mającego kluczowe

znaczenie, etapu konceptualizacji badań obejmującego między innymi sformułowanie problemu badawczego, celu badań i hipotez badawczych. I tak, pomimo tego, że problem badawczy wyłania się niejako domyślnie w trakcie zapoznawania się z treścią rozprawy, o czym wzmiankowano już we wcześniejszym fragmencie recenzji, to należałoby by go jednak jasno wyartykułować. Ważna jest też jednoznaczność i konsekwencja semantyczna gdy formułujemy cel(e) badań. Chodzi mianowicie o to, czy badamy przetrwanie, czy trwanie przedsiębiorstw na rynku. Być może jedno i drugie, jako organicznie powiązane stany, ale wypadałoby to klarownie wyjaśnić.

Postawione trzy hipotezy badawcze są zróżnicowane pod względem poprawności metodologicznej. Pierwsza z nich nie budzi pod tym względem większych zastrzeżeń, bowiem rzeczywiście bez przeprowadzenia stosownych badań nie wiadomo, czy wskazane w niej czynniki wywierają istotny wpływ, chociaż dokonując jej weryfikacji, kłopotliwe mogłoby się okazać to, że np. jeden z czynników takiego, statystycznie istotnego wpływu nie wywiera. Co wtedy z tak postawioną hipotezą, będącą „pułapką złożenia”? Przyjąć, czy odrzucić? Tego dylematu Autorka rozprawy nie miała okazało się bowiem, że związek rozpatrywanych cech z czasem trwania przedsiębiorstw na rynku był statystycznie istotny, chociaż gwoli zachowania precyzji terminologicznej trzeba zauważyć, że w treści hipotezy jest mowa o sektorze działalności, zaś jak jasno wynika z informacji metodycznej o charakterze danych wykorzystanych w analizach, były to zaczerpnięte z rejestru REGON informacje dotyczące „sekcji działalności według PKD 2007” (s. 111 rozprawy)⁷.

Hipoteza druga to dość ogólna konstatacja, która w zaproponowanej formie brzmi tak, iż nie wymaga weryfikacji empirycznej. Innymi słowy, z góry można uznać ją za prawdę, ze względu na ogólnikowe sformułowanie zawarte w jej treści: „dokładność i trafność opisu zagadnienia przetrwania ...” Zastrzeżenia co do możliwości jednoznacznej weryfikacji, zwłaszcza w świetle możliwości użycia narzędzi statystycznych, budzi też hipoteza trzecia. Tym razem problemem jest niezdefiniowany w rozprawie termin „zdolność do utrzymania się na rynku” i brak czytelnie określenia miary tejże zdolności. Odwołanie się do cyklu życia w podsumowaniu i wnioskach (s. 188) w kontekście weryfikacji tej hipotezy wcale nie jest twardym dowodem, lecz co najwyżej heurystycznym skojarzeniem, które nasuwa się automatycznie chyba każdemu, kto posiada wiedzę na temat ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej.

⁷ W treści rozprawy przewija się też niejednokrotnie termin branża, co dodatkowo osłabia terminologiczną precyzję przekazu.

Ważnym i metodycznie wartościowym elementem analiz empirycznych, a w konsekwencji recenzowanej rozprawy jest próba odpowiedzi na pytanie, czy i w jaki sposób na funkcjonowanie, a zwłaszcza możliwość utrzymania się na rynku, wywierają wpływ czynniki makroekonomiczne mierzone wskaźnikami zmian PKB, inflacji i bezrobocia. Szkoda tak ważny aspekt nie znalazł odzwierciedlenia w hipotezach badawczych.

Warstwa analityczna rozprawy jest, jak to zwykle ma miejsce, pochodną przyjętych założeń metodycznych. W wypadku recenzowanej rozprawy mamy do czynienia z dwoma obliczami oceny w tym zakresie. Pierwsze wynika z faktu, że Autorka przyjmując trzy niefinansowe kryteria – co samo w sobie jako poszukiwanie nowych, alternatywnych rozwiązań zasługuje na uznanie – wystawia się jednakże dość łatwo na krytykę. Kryteria przyjęte w analizie dyskryminacyjnej, takie jak forma własności, czy sekcja działalności według PKD 2007, sprawiają, że wyodrębnione na ich podstawie zbiory to konglomeraty o dużej różnorodności wewnętrznej ze względu na biznesowe uwarunkowania możliwości przetrwania na rynku. Dla przykładu niektóre podmioty niemające osobowości prawnej, czy zaliczone do sekcji O (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne) lub sekcji Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna) trudno uznać za poddane regułom gry rynkowej w takim samym stopniu, jeśli w ogóle, jak ma to miejsce w wypadku podmiotów zaliczonych do innych sekcji. Stanowi duże merytoryczne obciążenie dla trafności wniosków wyciąganych w odniesieniu do całej analizowanej zbiorowości ze względu na możliwość trwania na rynku. Oczywiście, należy rozumieć problem dostępności danych, na który Doktorantka nie miała wpływu, ale interpretując wyniki i wyciągając wnioski powinna bardziej kategorycznie wskazać ograniczenia związane z charakterem danych jakie wykorzystwała w swoich analizach empirycznych.

Trzecie kryterium, bardzo oczywiste, czyli siedziba przedsiębiorstwa, jest wbrew pozorom też obarczone wadą identyfikacyjną, jeśli chodzi o rynek, na którym może działać współczesne przedsiębiorstwo. Wprawdzie zgodnie z powszechnie akceptowaną prawdą, głoszoną na przykład przez profesora Portera (Harvard Business School)⁸, o kluczowym znaczeniu lokalizacji dla konkurencyjności i powodzenia rynkowego przedsiębiorstw, trzeba mieć na uwadze fakt, że w polskich realiach gospodarczych – i nie tylko – wybór miejsca rejestracji działalności nie zawsze jest podyktowany walorami rynku związanego z terytorialną lokalizacją miejsca działalności. Co więcej, pomijając względy podatkowe, w dobie cyfryzacji i rozwoju handlu elektronicznego oraz zdalnego świadczenia usług drogą

⁸ Trochę szkoda, że Autorka przygotowując tekst rozprawy nie dostrzegła dorobku tego Autora.

internetową, miejsce rejestracji działalności, przynajmniej dla jej niektórych rodzajów, staje się sprawą drugorzędną.

Drugie oblicze oceny analitycznej strony rozprawy związane jest z użytymi narzędziami wymagającymi odpowiedniej wiedzy statystycznej i umiejętnego jej wykorzystania w celu przeprowadzenia stosownych obliczeń. W tym zakresie należą się Doktorantce słowa pochwały za zastosowanie całego wachlarza metod, poczynając od dość standardowych rozwiązań nieparametrycznych, poprzez ujęcia parametryczne i semiparametryczne oraz oszacowania rozkładów czasu trwania na rynku, a kończąc na regresyjnych modelach hazardu i wybranych, algorytmicznych modelach uczenia maszynowego, będących rozwiązaniami metodycznie zaawansowanymi i raczej rzadko stosowanymi w badaniach ekonomicznych na poziomie doktoratu. Różnorodność wykorzystanych rozwiązań analitycznych pozwoliła na oszacowania modeli, których wyniki okazały się nie tylko komplementarne, ale wniosły też nową jakość poznawczą. Uzyskane przez Doktorantkę wyniki dają podstawy do formułowania wniosków metodologicznych, dotyczących na przykład kwestii cenzurowania danych i jego wpływu na wyniki oszacowań. Inspirują też do dalszych badań chociażby ze względu na brak jednoznaczności ustalonego wpływu czynników makroekonomicznych, zwłaszcza bezrobocia i inflacji, których oddziaływanie okazywało się odmienne (różne znaki stojące przed oszacowanymi parametrami) w zależności od rodzaju modelu. W sumie, pomimo zgłoszonych uwag ocena metodycznej i analitycznej strony rozprawy jest wysoka.

Ocena formalno-technicznej strony rozprawy

Rozprawa została napisana poprawnym i profesjonalnym językiem, co ważne zwłaszcza w częściach dotyczących zagadnień statystycznych, przedstawionych bez zbędnych zawiłości, spotykanych niekiedy w tego typu pracach. Uwaga, która nasuwa się po zapoznaniu z przedstawionym przez Autorkę opisem poglądów wyrażanych w literaturze dotyczy czasami pośredniego powoływania się na autorów oryginalnych poglądów, to znaczy poprzez prace innych autorów, w których te poglądy są analizowane lub przytaczane (np. s. 20-22). Osobiście uważam, że lepiej trzymać się oryginału zamiast metaforycznie mówiąc „świecić światłem odbitym”, które daje odtwórczy i nie zawsze zgodny z oryginałem obraz tego, co przytaczany Autor miał na myśli. Warto unikać też, wprawdzie bardzo modnego, zdawkowego powoływania się (ang. *name dropping*) na zbyt wielu klasyków, zwłaszcza jeśli ich osiągnięcia nie są dostatecznie ściśle związane z podjętym problemem badawczym.

Sposób technicznego zredagowania rozprawy nie wzbudza zastrzeżeń. Kilka drobnych, zauważonych w trakcie lektury drobnych usterek (głównie literówek), nie mających znaczenia

dla oceny rozprawy, wskażę bezpośrednio Autorce, do wykorzystania w ewentualnym przygotowaniu tekstu rozprawy lub jej fragmentów do druku.

Podsumowanie i konkluzja końcowa

Autorka rozprawy podjęła się trudnego zadania jakim jest próba wykorzystania alternatywnego, w stosunku do powszechnie stosowanych danych finansowych, zestawu informacji zaczerpniętych z systemu REGON do predykcji czasu trwania przedsiębiorstw na rynku. Pomimo niedoskonałości przyjętego podejścia, można uznać je za innowacyjne i proste do zastosowania w praktyce ze względu na względną łatwość uzyskania tych informacji, w przeciwieństwie do indywidualnych danych finansowych dotyczących poszczególnych przedsiębiorstw. Godne podkreślenia jest przede wszystkim jednak to, że Doktorantka poddała zgromadzony zbiór danych pogłębionym analizom, wykorzystując do tego celu szereg metod statystycznych, w tym zaawansowanych, realizując obliczenia w języku R. Wszystkie uwagi i wątpliwości merytoryczne, w części dyskusyjne i zgłoszone w ramach obowiązku recenzenta, zostały wyrażone w trosce o doskonalenie warsztatu naukowego Autorki rozprawy. Recenzowana rozprawa stanowi wartościową próbę oryginalnego rozwiązania podjętego problemu badawczego, zaś przedstawione w niej wyniki badań świadczą o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, wpisującej się w zakres szeroko pojmowanej ekonomii menedżerskiej oraz zastosowań metod statystycznych w analizach ekonomicznych. Wnoszę zatem o dopuszczenie Pani mgr Dominiki Urbańczyk do publicznej obrony przedłożonej mi do recenzji rozprawy, która w moim przekonaniu w zupełności spełnia ustawowe wymogi stawiane rozprawom doktorskim w dyscyplinie ekonomia i finanse.

